

رسالت استادان در تربیت فرهنگی و معنوی دانشجویان موردکاوی آموزش عالی سلامت

محمدعلی محقق^{۱*}، سید محمود طباطبایی^۲، نرگس تبریزی^۳، سیدجمال‌الدین سجادی^۴، باقر لاریجانی^۵، سید مهدی سیدی^۶، ناصر سیم فروش^۷، مریم خیام زاده^۸، نازآفرین قاسم زاده^۹، مینا مبشر^۹

۱. استاد، انستیتو کانسر دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
۲. استاد، مرکز تحقیقات جراحی اعصاب عملکردی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
۳. استادیار، متخصص پزشکی اجتماعی، فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
۴. استاد، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
۵. استاد، مرکز تحقیقات غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
۶. دانشیار پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری، تهران، ایران.
۷. استاد، مرکز تحقیقات بیماری‌های کلیوی و مجاری ادراری، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران، عضو پیوسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، تهران، ایران.
۸. استادیار اخلاق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ارومیه، ارومیه، ایران.
۹. استادیار اخلاق پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران.

چکیده

اعضای هیئت علمی، در تحقق اهداف و آرمان‌های آموزش عالی و سلامت جامعه تأثیرگذارترین نقش را بر عهده دارند. در دوره معاصر، ایفای نقش فرهنگی و تربیتی استادان در مورد دانشجویان، در سرنوشت سازترین مأموریت آموزش عالی، به اندازه اهمیت و ضرورت مورد توجه قرار نگرفته است، و غفلت از آن خسارت‌ها و عواقب ناگوار و جبران‌ناپذیری بدنبال داشته است. در این مطالعه، ضمن تبیین ضرورت و اهمیت، نسبت به شناسایی نقش‌های فرهنگی برجسته استادان نسبت به دانشجویان (با تأکید بر آموزش عالی سلامت)، اهتمام و راهکارهای نافذ بررسی و پیشنهاد شده است. مطالعه با تلفیقی از روش توصیفی - تحلیلی و بحث متمرکز گروهی انجام شد. از دیدگاه‌های منتخبی از استادان صاحب‌نظر و داده‌های حاصل از مقالات علمی معتبر بومی و موضوعات مرتبط در اسناد بالادستی استفاده شده است. یافته‌های مطالعه در پنج حوزه کلان و جهل موضوع تنظیم شد. "اهداف و آرمانهای فرهنگی؛" "رسالت عمومی استادان برای تربیت فرهنگی عموم دانشجویان" و "رسالت اختصاصی استادان آموزش عالی سلامت؛" "شیوه‌های معتبر" و "الزامات" تربیت فرهنگی دانشجویان" در ذیل هشت موضوع برگزیده در هر محور به ترتیب اولویت شناسایی و توصیه شد. استادان نقش محوری را در تربیت فرهنگی و ارزشی دانشجویان برعهده دارند. شایسته است این مسئولیت، بصورت عینی و شیوه‌های علمی مناسب طراحی و تحقق آن در نظام آموزشی رصد و تعالی آن تدبیر گردد.

واژگان کلیدی: آموزش عالی، استاد، دانشجو، سلامت، فرهنگ و سواد سلامت، فرهنگی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۸

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۲۳

* نویسنده‌ی طرف مکاتبه:

محمدعلی محقق

آدرس: تهران، بزرگراه شهید حقانی،
خروجی کتابخانه ملی و مجموعه
فرهنگستانها، فرهنگستان علوم پزشکی

کد پستی: ۱۵۳۸۶۳۳۲۱

تلفن: ۸۸۶۴۵۰۱۳ - ۰۲۱

Email: mamohagheghi@gmail.com

مقدمه

امام خمینی "ره" در بخشی از وصیت‌نامه سیاسی-عبادی خود فرموده‌اند: "مبدأ همه تحولات و مقدرات یک کشور، دانشگاه است و دانشگاه است که یک کشور را اصلاح یا تباه می‌کند" و "دانشگاه‌ها را سرچشمه سعادت یا شقاوت یک ملت" می‌دانستند (صحیفه امام، ج ۸، ص ۶۴). در اندیشه متفکر شهید علامه مطهری "ره" فرهنگ، روح و هویت جامعه است. از ضروری‌ترین ابعاد رسالت دانشگاه، فرهنگ‌سازی است، که در مورد ارتقای فرهنگ سلامت جامعه مهمتر و حیاتی است. در آموزش عالی، استادان در محور مسئولیت و کانون هدایت تعالی اخلاقی، معنوی و فرهنگی دانشگاه و جامعه قرار دارند. مسئولیت استادی مرکز ثقل تحقق آرمان‌ها، صیانت از ارزش‌ها، پاسداشت دستاوردها، تداوم نوآوری‌ها و ارتقای فعالیت‌ها است. دانشگاه، به اعتبار پیشینه و خدمات، و حضور ارزش‌محور استاد و دانشجو و سایر کنشگران، نهادی پویا از لحاظ فرهنگی و اجتماعی است و تأثیرگذاری این نهاد مفید علمی و فرهنگی بر جامعه و تأثیرپذیری آن از جامعه به اثبات رسیده است. تقاضای اجتماعی و حمایت مردمی، تلاش و سازندگی، نشاط و امیدآفرینی، مشکل‌شناسی و حل مشکلات غامض علمی و اجتماعی، از ویژگی‌های ذاتی و دستمایه‌های اصلی دانشگاه محسوب می‌شوند. رسالت فرهنگی دانشگاه نسبت به جامعه، در کانون نقش‌های معنوی و ارزشی آموزش عالی قرار داشته، تحقق آن مرهون تربیت فرهنگی و اخلاقی دانشجویان و نقش آفرینی معنوی استادان است. استاد راحل دکتر علی شریعتمداری معتقد است، خیل عظیم مردم در زمینه‌های اعتقادی، اخلاقی، اجتماعی و سیاسی، انضباط دینی دارند و رفتار خود را عمدتاً با

آن وفق می‌دهند. استاد معتقد است که در آموزش، باید پیوسته مفهوم تربیت مد نظر مربیان قرار گیرد. تربیت اخلاقی، معنوی، اجتماعی، عاطفی، و بدنی، باید از روی اصول و مبانی معینی صورت گیرد. شیوه آموزش باید تغییر کند و در ارتقای شخصیت معنوی، و تربیت نیروی فکری و عقلانی، و نیز تربیت اجتماعی، عاطفی و بدنی شاگردان تأثیر داشته باشد (۱). ترویج معارف معتبر فرهنگی، در حوزه سلامت و سبک زندگی سالم، و اهتمام برای ارتقای فرهنگ و سواد سلامت آحاد مردم و جامعه، دال مرکزی نظام آموزش عالی سلامت است.

ادبیات علمی

سلامت نعمتی الهی، رو به کمال، در ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی در فرد، خانواده و جامعه است که زیربنای آن سلامت معنوی اسلامی است. علاوه بر ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی، بعد معنویت نیز به طور روزافزونی مورد توجه قرار گرفته و این مقوله مهم، بعد چهارم سلامت را تشکیل داده است. از دیدگاه اسلامی، بعد معنویت، مبنایی‌ترین و عمیق‌ترین بعد سلامت است (۲). در معارف اسلامی واژه "سلامت" بر سلامت نفس یا سلامت دین (سلامت فی النفس یا سلامت فی الدین) که از سنخ سلامت معنوی است و واژه "صحت" بر سلامت جسم (صحت البدن) دلالت دارد و واژه "عافیت" نیز برای هر دو بعد سلامت معنوی و سلامت جسمانی استفاده شده است (۳). منظور از سلامت در این مطالعه، وفق بند دوم سیاست‌های کلی سلامت، ابلاغی مقام معظم رهبری، رویکرد سلامت همه‌جانبه و انسان سالم در همه قوانین، سیاست‌های اجرایی و مقررات با رعایت "اولویت پیشگیری بر درمان"؛ "روزآمد کردن برنامه‌های بهداشتی و درمانی"؛ "کاهش مخاطرات و آلودگی‌های

آموزش سلامت^۲، آموزش سلامت، دربرگیرنده موقعیت‌ها و فرصت‌های برنامه‌ریزی شده و آگاهانه یادگیری، برای تعلیم مسائل ضروری هدف آموزش بهداشت پر کردن فاصله میان آگاهی نسبت به دانستنی‌های سلامت و عمل به آنها تغییر رفتارهای زیان‌بخش افراد، گروه‌ها و جمعیت‌ها، به رفتارهای سودبخشی است که بر سلامت کنونی و آینده آنان تأثیری گذارد؛ استفاده از هرگونه ترکیبی از روش‌های آموزشی گوناگون به‌منظور تسهیل پذیرش داوطلبانه رفتارهای مؤثر بر سلامت الگوی جامع آموزش بهداشت مشتمل بر شش مرحله است (۶): "مشارکت دادن مردم"، "تعیین اهداف"، "تعریف مشکلات"، "طراحی برنامه"، "فعالیت‌های اجرایی"، "ارزشیابی نتایج". اهداف آموزش سلامت، پیشبرد و ارتقای سلامت مردم، ارتقای کیفیت زندگی آنها، تعالی رفتارهای سالم، سلامت‌محوری در رفتار و نگرش سیاستمداران، ارتقای سلامت در برنامه‌ریزی‌های محلی و رفتارهای سلامت‌گرایانه آحاد جامعه است. آموزش سلامت موجب توانمندسازی مردم و جوامع در تأمین، حفظ و ارتقای سلامت و توسعه شیوه زندگی سالم می‌شود.

فرهنگ، در جهان‌بینی اسلامی، فرهنگ به معنای اخص آن مشتمل بر نظام اعتقادات، ارزش‌ها، اخلاقیات و رفتارها بوده و منبعث از وحی و جهت‌دهنده و محتوایبخش نظام‌ها و بخش‌های جامعه است. باورها و اعتقادات و ارزش‌های اسلامی، شاکله نهادها و سازمان جامعه اسلامی را ایجاد و در تار و پود اندیشه و تفکر و کردار و رفتار فردی و اجتماعی فرد مسلمان تنیده شده است. چنین یکپارچگی و درهم‌تنیدگی کل‌نمای

تهدیدکننده سلامت مبتنی بر شواهد معتبر علمی؛ و سایر مصادیق مصرح در این سند و سایر منابع معتبر است.

سبک زندگی سالم با الگوی اسلامی-ایرانی، روش و شیوه درست برای زندگی و معیشت انسان، مبتنی بر تعالیم اسلامی و فرهنگ ایرانی است که در عین برآوردن نیازهای مشروع مادی و معنوی بشر، خشنودی خدای تعالی و سعادت دنیوی و اخروی را در پی دارد. آداب و دستورات و توصیه‌های جامع دینی در مورد خوب زیستن، زندگی هدفمند و مفید، هنجارها و رفتارهای صحیح و معتبر ملی مذکور در منابع فرهنگی، و اجتناب از تقلیدهای کورکورانه و وابستگی به شیوه‌های زندگی غربی، از مؤلفه‌های ممتاز این سبک زندگی است (۴). همچنین رفتار سالم، هرگونه فعالیتی است که فرد برای تأمین، نگهداشت و ارتقای سلامت خود در زمینه‌های جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی انجام می‌دهد (سند برنامه ارتقای فرهنگ سلامت).

ارتقای سلامت^۱، فرآیندی است که به مردم امکان می‌دهد، سلامت خود را افزایش و تحت کنترل بهتر قرار دهند (۵). ارتقای سلامت، نشان‌دهنده یک روند جامع اجتماعی و سیاسی است و نه تنها شامل اقداماتی در جهت افزایش مهارت‌ها و توانمندی‌های افراد است؛ بلکه در برگیرنده تلاش‌هایی در جهت تغییر شرایط اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی برای بهبود تأثیر آنها بر سلامت افراد و جامعه نیز می‌شود. این مفهوم، دربرگیرنده سه عامل "آموزش سلامت"، "حفاظت از سلامت" و "پیشگیری از بیماری"، و برنامه‌ریزی موزون، هماهنگ، همزمان و برابر، برای هر یک از این سه عامل است.

2. Health Education.

1. Health Promotion.

اعتقادات و باورها، ارزش‌ها و رفتارها، دین اسلام را به یک فرهنگ (فرهنگ اسلامی) مبدل ساخته است. براین اساس فرهنگ «نظام واره‌ای است از «عقاید و باورهای اساسی»، «ارزش‌ها، آداب و الگوهای رفتاری» ریشه‌دار و دیرپا و «نمادها» و «مصنوعات» که ادراکات، رفتار و مناسبات جامعه را جهت و شکل می‌دهد و هویت آن را می‌سازد» (نقشه مهندسی فرهنگی کشور). مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) فرهنگ را عامل شکل‌دهنده به ذهن و رفتار عمومی و جهت‌بخش و تاثیرگذار در عرصه تصمیمات کلان کشور دانسته و مهندسی فرهنگ را به‌منزله بازشناسی، آسیب‌شناسی، پالایش و ارتقابخشی فرهنگ و جهت‌دهی آن بر پایه هویت اصیل اسلامی - ایرانی با توجه به شرایط و مقتضیات ملی و جهانی تبیین می‌نمایند.

فرهنگ اسلامی، فرهنگ اسلامی عبارت است از مجموع اعتقادات، اندیشه‌ها، اخلاقیات، ارزش‌ها، الگوهای رفتاری، سنن، آداب و رسوم و عادت‌هایی که ریشه در قرآن و سنت پیامبر و پیروان راستین آن‌ها دارد، و از «توحید»، که قلب دیانت اسلام است، تغذیه و اصول حاکم بر آن نیز نشأت گرفته از توحید است. همان‌گونه که کل دایره مفاهیم اسلامی، شعاع‌هایی است که از مرکز توحید تشعشع یافته و پرتوافکن شده است. بر اساس این فرهنگ هر کوشش فرهنگی باید با سایر کوشش‌ها و جوانب، هماهنگ و یکنواخت باشد. این فرهنگ **جامع‌الاطراف، دارای اعتدال**، عاری از هرگونه افراط و تفریط، و برخوردار از تحرک و سازندگی است. از ویژگی‌های ممتاز این فرهنگ، توصیه مؤکد به تفکر و تدبیر و علم و استدلال و برهان است. تاریخی بودن؛ اجتماعی و سیاسی بودن؛ و برخوردار بودن از نظام اخلاقی؛ از دیگر مؤلفه‌های فرهنگ اسلامی است (۷).

فرهنگ حرفه‌ای، نظام‌واره باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری و نمادهای شاغلان و متصدیان هر حرفه است. ارزش‌های فرهنگ حرفه‌ای به‌واسطه سنوات طولانی آموزش‌های تخصصی و یا تجربه و کارورزی بلندمدت حاصل می‌شود. فرهنگ حرفه‌ای پزشکان، معلمان، قضات، نظامیان، روحانیان و ... از جمله این فرهنگ‌ها هستند (نقشه مهندسی فرهنگی کشور).

فرهنگ سلامت، فرهنگی است که بر خودمراقبتی و تقدّم پیشگیری بر درمان و مجموعه باورها و رفتارهای سالم و مؤثر در این زمینه تأکید و بسترهای لازم برای تحقق شرایط مناسب جسمی، روانی و اجتماعی و معنوی را فراهم می‌آورد (سند برنامه ارتقای فرهنگ سلامت).

رصد و پایش فرهنگی، مطالعه، توصیف، تحلیل، تبیین و پیش‌بینی نظام‌مند و مستمر الگو و روند تغییر و تحول در باورها و اعتقادات، ارزش‌ها، هنجارها، رفتارها، مصنوعات و نمادهای فرهنگی در سطوح ملی و بین‌المللی به منظور مسأله‌شناسی فرهنگی و اعمال مدیریت راهبردی فرهنگی در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی کشور است.

پیوست فرهنگی، سندی است مشتمل بر مطالعات کارشناسی، مبین پیش‌بینی پیامدهای فرهنگی و اعمال الزامات و استانداردهای مربوط در هر نوع طرح، تصمیم و اقدام کلان فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، حقوقی و قضایی متناسب با مقتضیات و شرایط جامعه در چارچوب نقشه مهندسی فرهنگی کشور

فرهنگ‌سازی، عبارت است از مجموعه فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و ترویجی، برای اصلاح اعتقادات، ارزش‌ها، اخلاقیات و رفتارها در سطح جامعه یا مخاطبین و گروه‌های

سلامت مبتنی بر شواهد معتبر علمی"؛ و "تهیه پیوست سلامت برای طرح‌های کلان توسعه‌ای"

- تأمین امنیت غذایی و بهره‌مندی عادلانه آحاد مردم از سبد غذایی سالم، مطلوب و کافی، آب و هوای پاک، امکانات ورزشی همگانی و فرآورده‌های بهداشتی ایمن همراه با رعایت استانداردهای ملی و معیارهای منطقه‌ای و جهانی و اصلاح سبک زندگی در عرصه تغذیه؛

پیشینه و مطالعات قبلی

طائفی (۱۳۷۸) با نگرش آسیب شناسانه نقاط ضعف و قوت فرهنگ علمی-پژوهشی کشور را بررسی و فهرست نسبتاً جامعی ارائه نموده است و با ترسیم شاخص‌های وضع مطلوب، پیشنهاداتی ارائه نموده است. امین اسماعیلی و خلیلی (۱۳۸۱) نیز ضمن بررسی آسیب‌های فرهنگی دانشگاه‌های ایران، مهمترین آسیب را ناتوانی در "تولید و بازتولید فرهنگی"، به عنوان "مهمترین کارکرد دانشگاه"، دانسته است (۸). احمدی و همکاران (۱۳۹۴-۱۳۹۵) ضمن بررسی تغییرات فرهنگ دانشگاهی، ۱۱ مؤلفه آسیب شناسانه مطالعه طائفی را به ۶ مؤلفه به این شرح زیر تقلیل داده اند (۹): "تقلید گرایی"؛ "پرهیز از برخورد نقادانه و پرسشگرانه"؛ "تفرد و بی‌اعتمادی افراد دانشگاهی به یکدیگر"؛ "بی‌توجهی به هنجارهای اخلاق علمی مانند سرقت علمی مطالب دیگران"؛ "آماده‌خوری فرهنگی و علمی یا عدم تمایل برای تلاش جدی در راه تولید علمی"؛ "ضعف منطق علمی و شک سازمان یافته"؛ آنها پیشنهاد نموده‌اند مطالعه و پژوهش عمیق و ریشه‌ای در عوامل فرهنگی واجتماعی دانشگاه‌ها با تاکید بر ابعاد استاد- دانشجو و

خاص اجتماعی، که مشتمل بر آموزه‌ها و اقدامات بازدارنده از ناهنجاریها و ترویج‌کننده هنجارها، خواهد بود^۱.

فرهنگ‌سازی سلامت، مجموعه فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی، و ترویجی در زمینه سلامت همه‌جانبه (جسمانی، روانی، معنوی و اجتماعی)، برای اصلاح اعتقادات، ارزش‌ها، اخلاقیات، و رفتارها، در سطح عمومی جامعه یا مخاطبین و گروه‌ها و زیرگروه‌های خاص اجتماعی، که رویکرد اصلی آن ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماریها خواهد بود^۲.

اشارات فرهنگی در سیاستهای کلی سلامت

- انطباق خدمات آموزشی، پژوهشی، بهداشتی، درمانی و توانبخشی سلامت مبتنی بر اصول و ارزش‌های انسانی-اسلامی و نهادینه سازی آن در جامعه و مفاد مرتبط از بندهای ۱۳ و ۱۴؛
- آگاه‌سازی مردم از حقوق و مسؤولیت‌های اجتماعی خود؛
- استفاده از ظرفیت محیط‌های ارائه مراقبت‌های سلامت برای رشد معنویت و اخلاق اسلامی در جامعه؛
- افزایش آگاهی، مسؤولیت‌پذیری، توانمندی و مشارکت ساختارمند و فعالانه فرد، خانواده و جامعه در تأمین، حفظ و ارتقاء سلامت با استفاده از ظرفیت نهادها و سازمان‌های فرهنگی، آموزشی و رسانه‌ای کشور تحت نظارت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- تحقق رویکرد سلامت همه‌جانبه و انسان سالم در همه قوانین، سیاست‌های اجرایی و مقررات با رعایت "اولویت پیشگیری بر درمان"؛ "روزآمد نمودن برنامه‌های بهداشتی و درمانی"؛ "کاهش مخاطرات و آلودگی‌های تهدید کننده

۲. تعریف پیشنهادی مطالعه حاضر

۱. تعریف پیشنهادی مطالعه حاضر

کاربست یافته‌ها در اداره امور دانشگاه‌ها، انجام شود. اصغری و همکاران در مورد شیوه‌شناسی مطالعه فرهنگ دانشگاهی، مطالعات انجام شده را دارای کاستی‌ها و شکاف قابل توجهی دانسته‌اند. آنها با واکاوی مفاهیم، دیدگاه‌ها و نظریه‌های مرتبط در این حوزه، به تحلیل آن پرداخته و نشان داده‌اند که عدم توسعه مفهومی و روشی مطالعات «فرهنگ دانشگاه (ی)»، صرف نظر از پیچیدگی سه مفهوم فرهنگ، سازمان و دانشگاه، از سه دلیل اصلی نشأت می‌گیرد: عدم تفکیک مفهومی «فرهنگ دانشگاه» از «فرهنگ دانشگاهی»، عدم توجه به تعلق مطالعات فرهنگ دانشگاه (ی) به حوزه میان‌رشته‌ای، و عدم تفکیک روش شناختی میان دو رویکرد «داشتن» فرهنگ به مثابه یک متغیر و «بودن» فرهنگ به مثابه استعاره ریشه است (۱۰). مذبحی و ملکی، مؤلفه‌های اساسی فرهنگ دانشجویی مستخرج از قرآن را «آشنایی، انس و الفت با قرآن»، «تعقل و اندیشه‌ورزی»، «مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی»، «توجه به نقش دوستان»، «اجتماع و تاثیر ارزشمند علم و آگاهی در فرهنگ سازی» دانسته و نتیجه گرفته‌اند که مکتب اسلام، معیارها و شاخص‌هایی برای زندگی انسان ارائه می‌دهد که بدون تردید، توجه و به‌کارگیری آنها در یک نظام دانشگاهی، سعادت دنیوی و اخروی را می‌تواند به دنبال داشته باشد. نظام آموزش عالی باید این ظرفیت و قابلیت را دارا باشد که این شاخص‌ها را از طریق برنامه‌های درسی، فعالیت‌های آموزشی و تلاش‌های فرهنگی، تقویت و دانشجویان فرهیخته و متعهد به جامعه تحویل دهد (۱۱). یکی از مؤلفه‌های مهم و ضروری اخلاقی و حرفه‌ای معلمی، اعتماد (به خود، همکاران، دانشجویان، مدیران، و مردم) است (۱۲). شاوران و همکاران در مطالعه خود نشان دادند «اعتماد و خودکارآمدی عضو هیئت علمی بر خودکارآمدی جمعی تأثیر

دارد. میان مؤلفه‌های اعتماد و خودکارآمدی عضو هیئت علمی رابطه پنهان و میان اعتماد و خودکارآمدی جمعی و خودکارآمدی عضو هیئت علمی با خودکارآمدی جمعی روابط مثبت و معنادار وجود دارد» (۱۳). یاسینی و همکاران مؤلفه‌های فرهنگ دینی مؤثر بر ارتقای سلامت سازمانی در نظام آموزش عالی ایران را بررسی و ۱۸ مؤلفه را برشمرده‌اند. ضمن تعیین عوامل اصلاحی و عوامل منتهی به فساد، بر گسترش مؤلفه‌های فرهنگ اسلامی تأکید نموده‌اند (۱۴). تقی یاره ضمن مطالعه عوامل روانشناختی تأثیرگذار بر فرهنگ‌پذیری دانشجویان، کمال مطلوب تجلی فرهنگ اسلامی در جامعه را تشکیل «امت» و تحقق آن‌را، نیازمند آزادی در جستجو و انتخاب ایدئولوژی و انعطاف در پذیرش ارزش‌ها دانسته است. وی دین را مهمترین استعداد ذاتی بشر و مؤلفه اصلی وجود او توصیف نموده که تبلور آن مستلزم فضایی انعطاف‌پذیر، آزاد، رشدیافته، سرشار از تقویت‌های عاطفی و شناختی، و در عین حال دور از القانات ایدئولوژیک، خواهد بود. تأمین این شرایط در پیروان، موجب افزایش فرهنگ‌پذیری و تداوم فرهنگ اسلامی خواهد شد (۱۵). هاشمی و همکاران بر ارتقای مهارت‌های «تفکر انتقادی»، «حل مسئله»، «مشارکت»، «تصمیم‌گیری» و «مسئولیت‌پذیری» در دانشجویان تأکید نمودند (۱۶).

در حوزه آموزش عالی سلامت نیز مطالعات ارزشمندی انجام شده است. دالوندی و همکاران ظرفیت‌سازی در خانواده، توانمندسازی آن و اصلاح الگوی سبک زندگی، در روند دستیابی به سرمایه اجتماعی و جامعه سالم با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی راه، راه حل مناسبی برای تمامی مشکلات زندگی سالم در عصر حاضر محسوب می‌نمایند (۱۷). پایبندی به اصول

مهارت‌های سازمانی و مدیریتی (اخلاق حرفه‌ای) را نشان داد (۲۱). آذر و همکار ۶ مؤلفه مسئولیت اجتماعی دانشگاه در مقابله با بحران کرونا را معرفی نمودند: "شناسایی تغییرات (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، فناوری و زیست‌محیطی)؛" "افزایش دانش اجتماعی؛" "استقرار مدیریت بحران (با هدف توسعه مشارکت‌پذیری)؛" "ایجاد ساختار انعطاف‌پذیر (سازگار با تحولات محیطی)؛" "داشتن الگوی ارتباطی کارآمد و مؤثر با جامعه؛" و "ابعاد اجرایی و ارائه راهکار؛" (۲۲).

بنابر مباحث ذکر شده، در این مطالعه اصول اخلاقی، ویژگی‌های حرفه‌ای، مؤلفه‌های فرهنگی و اولویت‌های اجتماعی مورد انتظار از اعضای هیئت علمی، با تأکید بر آموزش عالی سلامت، برای تحقق اهداف و آرمان‌های فرهنگی، ارائه شده است. این مطالعه با تلفیقی از روش توصیفی-تحلیلی و بحث متمرکز گروهی انجام شد. از دیدگاه‌های منتخبی از استادان صاحب‌نظر و داده‌های حاصل از مقالات علمی معتبر بومی و موضوعات مرتبط در اسناد بالادستی، استفاده شده است. طیفی نسبتاً وسیع از موضوعات دارای ماهیت فرهنگی که آموزش و مهارت‌آموزی دانشجویان، توسط استادان، در زمینه آنها ضروری است، بدست آمد: موضوعات حاصله در جلسات بحث متمرکز گروهی به روش دلفی طبقه بندی و اولویت‌بندی شد. پنج محور کلان و در هر محور هشت موضوع ضروری به ترتیب اهمیت بدست آمد. با مراجعه به اسناد راهبردی و مطالعات مرجع، تحلیل اجمالی در ذیل هر محور صورت پذیرفت.

یافته های مطالعه حاضر

در مرحله اول بیش از یکصد موضوع با مضمون یا ماهیت فرهنگی بدست آمد. بعضی از این موضوعات، قبل از تحلیل و

و موازین اخلاق حرفه‌ای لازمه تلاش‌های فرهنگی است. کیخا و ایمانی پور، ۴ مؤلفه اصلی (اخلاق در عملکرد علمی، اخلاق در تعاملات، شخصیت اخلاقی و منش اخلاقی) و ۱۵ زیرمؤلفه فرعی (اخلاق تدریس؛ اخلاق ارزشیابی؛ اخلاق در کارکردهای آکادمیک؛ اخلاق دگرپذیری و نقدپذیری؛ مسئولیت‌پذیری اخلاقی؛ اخلاق در هنجارهای دانشگاهی؛ قانون‌مداری؛ اخلاق در تعاملات دانشجویی؛ و تعاملات فرادانشجویی؛ گفتمان اخلاقی؛ کنش اخلاقی؛ خوی اخلاقی؛ اخلاق دینی؛ و پرورش اخلاقی)، را برای اخلاق حرفه‌ای آموزش عالی کشور برشمردند (۱۸). اخلاق پزشکی و پایبندی به آن در حرفه پزشکی هدف اصلی آموزش عالی سلامت است. توافق جمعی درمورد تاثیر مهم اساتید در شکل‌دهی به شخصیت اخلاقی و حرفه‌ای و مهارت‌های فرهنگی دانشجویان وجود دارد. با وجود توجه فزاینده‌ای که در سال‌های اخیر به این حوزه انجام گرفته، هنوز چالش‌های آن حل نشده است. خاقانی‌زاده و همکاران این چالش‌ها را در سه دسته توانایی تخصصی اساتید اخلاق پزشکی، آموزش و روش‌های تدریس، و فاصله آموزش تئوری با عمل بیان نموده، پیشنهاد کرده‌اند دوره‌های آموزش تخصصی کوتاه‌مدت اخلاق پزشکی و روش‌های تدریس فعال برای همه استادان سلامت برگزار و موظف باشند با بهره‌گیری از الگوهای رفتاری، صلاحیت‌های اخلاقی و حرفه‌ای را در عمل به دانشجویان آموزش دهند (۱۹). همین نویسندگان در مطالعه دیگر، با تأکید بر محتوای آموزش پزشکی، لزوم تهیه محتواهای متناسب با بسترهای اجتماعی، فرهنگی و ارزشی جامعه را لازم می‌دانند (۲۰). بذرافکن و همکاران در بررسی خودسنجی رعایت اخلاق حرفه‌ای استادان گروه‌های پزشکی، نیاز به مداخلات آموزشی و فرهنگی در مهارت رهبری، همکاری و تشریک مساعی و

دستیابی به قله‌های فرهنگ و آداب زندگی

حاکمیت مبانی، ارزش‌ها، اخلاق و موازین اسلامی بر تمام شئون فرهنگی و بر منظومه سبک زندگی سالم، قله آرمانی و هدف متعالی از مطالعات و تلاش‌های فرهنگی است.

مطلوب‌ترین وضعیت فرهنگی دانشگاه

شایسته‌ترین توصیف دانشگاه در ایفای رسالت فرهنگی عبارت است از:

- "اهتمام به نظام تعلیم و تربیت اسلامی و اصل پرورش در کنار آموزش و پژوهش و ارتقاء سلامت روحی و معنوی دانش پژوهان و آگاهی‌ها و نشاط سیاسی آنان؛"
- "تربیت استادان و دانشجویان مؤمن به اسلام، برخوردار از مکارم اخلاقی، عامل به احکام اسلامی، متعهد به انقلاب اسلامی و علاقمند به اعتلای کشور؛"
- "حفظ موازین اسلامی و ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی در استفاده از علم و فناوری؛"
- "ارتقاء روحیه نشاط، امید، خودباوری، نوآوری نظام‌مند، شجاعت علمی و کار جمعی و وجدان کاری؛"

افزایش چشمگیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی

جامعه

حاکم بودن بینش توحیدی بر تمامی شئون و عرصه‌های حیات فردی و اجتماعی؛ ... اصالت ارزش‌های معنوی و فضائل

فرهنگی کشور؛ "اسلامی شدن دانشگاه‌ها؛" "اصول سیاست فرهنگی کشور....."

طبقه‌بندی عبارتند از: "فرهنگ تعقل، اندیشه‌ورزی، خردورزی، تفکر و عقلانیت؛" "فرهنگ تحقیق، تحصیل، تدریس، و پیشرفت علمی؛" "فرهنگ مطالعه، نگارش، و ثبت تجربه؛" "تعامل، کار تیمی، همکاری، همفکری، مشاوره؛" "رقابت، نخبگی، خلاقیت، نوآوری؛" "آداب خوب زیستن، الگو بودن، الگوپذیری؛" "آداب نقد و نظر، انتقاد و اعتراض، نقدپذیری و اصلاح؛" "زندگی اجتماعی و تعامل با مردم و جامعه؛" "آداب مدیریت و رهبری؛" "آداب وطن‌دوستی، هویت شناسی و حفظ و تحکیم هویت دینی، ملی و فرهنگی؛" "پیش‌بینی، آینده نگری، بصیرت افزایی؛" "آداب معتبر در تعاملات فراملی و بین‌المللی؛" "رفتار صحیح در زمینه محیط زیست؛" "پیش‌بینی و پیشگیری و رفتار صحیح در فوریت‌ها، بلایا، حوادث غیرمترقبه؛" "نظم در کلیه سطوح خرد و کلان؛" "اعتماد به نفس و خودباوری؛" "خلاقیت و نوآوری؛" و نظایر آنها. در ادامه مطالعه، مسئولیت‌های محوری فرهنگی و تربیتی استادان، نسبت به دانشجویان در پنج حوزه کلان و چهل موضوع اولویت‌دار فرهنگی شناسایی و بررسی و به شرح زیر ارائه شده است:

(1) اهداف و آرمان‌ها

افق آرمانها در حوزه سلامت همه جانبه آحاد مردم و جامعه «ارائه خدمات آموزشی، پژوهشی، بهداشتی، درمانی و توانبخشی سلامت مبتنی بر اصول و ارزش‌های انسانی- اسلامی و نهادینه سازی آن در جامعه» است. هشت مورد از اهداف متعالی با تأمل بر آرمان‌های فرهنگی ترسیم شده در اسناد راهبردی آموزش عالی و سلامت^۱، ارائه شده است:

۱. از اسناد ذیل حسب مورد بهره برده شده است: "سیاست های کلی سلامت؛" "سیاست های کلی علم و فناوری؛" "بیانیه گام دوم انقلاب" ابلاغی مقام معظم رهبری و اسناد "نقشه جامع علمی کشور؛" "مهندسی

• "استقلال فرهنگی و زوال مظاهر منحط و مبانی نادرست فرهنگ‌های بیگانه و پیراسته شدن جامعه از آداب و رسوم منحرف و خرافات؛"

• "صیانت از استقلال فرهنگی و اقتصادی کشور در قبال برنامه‌ریزی و دست‌اندازی بیگانگان؛"

• "پیشگیری از بروز بحران و آسیب‌های فرهنگی و هویتی، با اولویت اقدامات پیشگیرانه و نرم‌افزارانه در عرصه فرهنگی؛"

پیشتازی اهل فرهنگ در اخلاق و رفتار حسنه، الگو

بودن و الهام بخشی استادان و دانشجویان

استادان در رسالت فرهنگی باید سرآمد و الگو باشند. در اسناد راهبردی این اصل آرمانی چنین ترسیم شده است:

• "آراسته شدن به فضائل اخلاقی و صفات خدایی در مسیر وصول به مقام انسان متعالی"

• "درک مقتضیات و تحولات زمان و نقد و تنقیح دستاوردهای فرهنگی جوامع بشری و استفاده از نتایج قابل انطباق با اصول و ارزش‌های اسلامی؛"

• "نیل استادان و دانشجویان به مراتب علمی و معنوی قابل توصیف به دانشمندان صالح، فرهیخته، سالم، تربیت شده در مکتب اسلام و انقلاب و در طراز برترین‌های جهان؛"

• "همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه فرهنگ و آموزش عالی با اهل فرهنگ و هنر و اصحاب رسانه، در داخل و خارج"

توانمندی در بازتولید ارزش‌ها و مقابله مؤثر با همه

ناهنجاریها

امام خمینی فرموده‌اند: «اولین اقدام (در راه اعتلای

اخلاقی در جامعه اسلامی و جایگاه والای تقوی، علم و جهاد در تعیین مرتبه کرامت و فضیلت انسان‌ها...؛

حاکمیت مبانی، ارزش‌ها، اخلاق و موازین اسلامی بر

تمام شئون فرهنگی

کلیدی‌ترین نقطه در پیشرفت یا انحطاط فرهنگ، حوزه بینشی و معرفتی است و شناخت عوامل آن کمک شایانی در ارزیابی و تحلیل تغییرات بنیادین فرهنگ می‌کند (۲۳). از آرمان‌های فرهنگی، رشد و تعالی فرهنگ اسلامی-انسانی و بسط پیام و فرهنگ انقلاب اسلامی در جامعه و جهان است.

تلفیق آموزش با تربیت

اهتمام به پرورش، تربیت و فرهنگ، همزمان با آموزش، مرهون هوشمندی، درایت و حس مسئولیت‌شناسی استادان است. این اصل در مصادیقی نظیر "کشف استعدادها و خلاقیت‌های فرهنگی و هنری،" و "حمایت‌های معنوی و مادی هدفمند از فعالیت‌های فرهنگی و هنری و تشویق آفرینش‌ها و ابداعات فرهنگی و هنری دانشجویان"، در فرصت‌های آموزش و تربیت نیروی انسانی، میسر خواهد بود.

استقلال و اقتدار فرهنگی

در اندیشه شهید مطهری "ره"، مقصود از تعبیر استقلال فرهنگی، تکیه محض بر ایدئولوژی اسلامی و پرهیز از التقاط در قالب تجددگرایی است. وی التقاط را یک خطر بزرگ برای انقلاب اسلامی و انقلابیون دانسته و معتقد است که با وجود دستیابی به "استقلال سیاسی" و "استقلال اقتصادی"، اگر استقلال فرهنگی محقق نشود، ناکام خواهیم ماند (۲۴). بعضی از گزاره‌های منتخب استقلال و اقتدار فرهنگی از اسناد راهبردی:

شود و به صحنه اجتماع کشیده شود، جنبه فرهنگی پیدا می- کند و موجب پیشرفت فرهنگ و جامعه می شود (۲۳). تبیین و ترویج و ارتقای مستمر مسائل اعتقادی و جنبه‌های ارزشی و ایمانی و اشراف اخلاق اسلامی، از ضروری‌ترین ابعاد تربیت فرهنگی دانشجویان توسط استادان است و با هیچ بدیلی قابل جایگزین نیست.

انسان‌سازی

امام خمینی "ره" فرموده‌اند: «دانشگاه‌های علمی شما کوشش کند انسان درست کنند. همه دنبال این باشید، انسان. اگر انسانیت راه، استثنا نکنید یک فردی درست بکنید دانشمند، یک طبیبی که بهتر از همه اطباء دنیاست، اگر وجهه انسانی نداشته باشد همین طبیب مضر است، ... وقتی که می‌خواهد یک کسی را معالجه کند دنبال منافع است، نه دنبال معالجه ...». «تلاش برای تربیت انسان‌هایی متقی، عالم، کارآفرین، خودباور، نوآور، توانمند در تولید علم، فناوری و نوآوری متناسب با ارزش‌های اسلامی و نیازهای جامعه»، در اسناد راهبردی، از راهبردهای مهم دانشگاه و مسئولیت‌های محوری استادان، ترسیم شده است.

طرفداری و دفاع از حق

علامه طباطبایی می‌فرماید: «شعار اجتماع اسلامی، عبارت از پیروی کردن از حق در فکر و عمل است... و اسلام در تمام قوانین خود، لحاظ عقل را نموده است، آنچنان عقلی که پیروی از حق در سرشت آن نهفته است» (۲۳). در تعاملات فرهنگی استاد و دانشجو، «اخلاق محوری، تقدم مصالح عمومی بر منافع فردی و گروهی، تقویت روحیه تعاون و مشارکت و مسئولیت‌پذیری آحاد جامعه علمی و نهادهای مرتبط با آن» از

فرهنگ) این است که همه عوامل فساد و مهمتر اینکه همه انگیزه‌های فساد در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی و سایر زمینه‌ها با کمال جدیت باید ریشه‌کن شود» (صحیفه نور ج ۳، ص ۴۷)

بعضی از ناهنجاریهای تهدیدکننده که لازم است در تعاملات دانشگاهی ریشه‌یابی و راهیابی شوند: خودباختگی و بی‌هویتی، مدپرستی و بی‌بندوباری، شکسته شدن مرزهای اخلاقی و مخدوش شدن ارزشهای مسلم دینی و سیاسی، رشد تدریجی‌اندیشه‌ها و دیدگاه‌های مغایر با نظامات اصیل انقلابی و مردمی و مذهبی و کاهش میزان اعتماد و اطمینان به چنین نظام‌هایی برای حل مشکلات و تحقق آرمانها، افزایش جرائم اخلاقی و اقتصادی، ابهام و سردرگمی و نیز تشدید تدریجی تضادها و افزایش سئوالات سیاسی و اقتصادی و فلسفی در ذهن جوانان، گرایش به ارزش‌ها و آموزش‌های منفی و منحط غربی و امثال آن.

(۲) رسالت مشترک عموم استادان برای تربیت

فرهنگی تمام دانشجویان

مسئولیت‌های تربیتی، هماهنگ با رسالت آموزشی، در عموم فعالیت‌های دانشگاهی، وجه مشترک جایگاه خطیر استادان است. در این رسالت مشترک، هشت رکن تربیتی اصیل و سرنوشت ساز ارائه شده است:

تربیت دینی و معنوی

عمیق‌ترین و مؤثرترین لایه اعتقادی فرهنگ، توحید است و به صورت فطری در همه افراد جامعه وجود دارد. اگر این بینش و معرفت فطری به صورت جمعی درآید و از لایه فردی خارج

ارزش‌های محوری و لازمه حق طلبی و دفاع از حق است.

بازنمایی و اعتلای هویت ملی

فاضلی اساسی‌ترین جنبه فرهنگی دانشگاه را کارکرد هویت‌سازی آن می‌داند. هویت دانشگاهی برخاسته از فرهنگ دانشگاه است (۲۵). یکی از عناصر شکل دهنده فرهنگ دانشگاهی، هویت مذهبی است. تقویت و حفظ هویت ملی نیز تاثیر به‌سزایی در فرهنگ دانشگاهی دارد (۲۶).

دانایی و توانایی

دانایی، همزاد و لازمه توانایی است. علم اقتدار است و سلطه علمی، لازمه سلطه فرهنگی است. توسعه فرهنگ مطالعه، تتبع و تحقیق؛ تقویت روحیه پرسش‌گری و حقیقت‌جویی و یادگیری مادام‌العمر در سطح عموم و استفاده از یافته‌های تحقیقاتی و علمی در زندگی روزمره، به‌صورت عاملی برای توسعه اجتماعی و بهبود زندگی، از مصادیق این ضرورت مشترک علمی و فرهنگی است.

جامعه محوری

فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه باید متناسب با نیازهای جامعه باشد. در اسناد راهبردی آموزش عالی «جهت‌دهی آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری به‌سمت حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی و اقتضانات کشور»، در سیاست‌های کلی سلامت بر «توسعه هدفمند، سلامت محور، مبتنی بر نیازهای جامعه، پاسخگو و عادلانه و با تربیت نیروی انسانی کارآمد، متعهد به اخلاق اسلامی حرفه‌ای و دارای مهارت و شایستگی‌های متناسب با نیازهای مناطق مختلف کشور» تأکید شده است.

مشارکت

ارتقای سطح مشارکت دانشجویان در ایفای رسالت‌های

اجتماعی، تعمیق، ترویج و احترام به ارزش‌های اصیل اسلامی و ایرانی و اخلاق حرفه‌ای و بهره‌برداری از ذخایر غنی فرهنگی، اصل لازم و ضروری و پیش‌نیاز تلاش‌های فرهنگی و فرهنگ‌سازی است.

استقامت و پایداری

مفهوم مقاومت ایستادگی و سازش‌ناپذیری با ظلم و آماجگی همه‌جانبه برای حفظ داشته‌های مادی و معنوی و به‌دست‌آوردن ارزش‌های مادی و معنوی، در وجه فردی و جمعی برای رسیدن به مقصودها و مقصدهای مادی و معنوی است. مقام معظم رهبری، برون‌رفت از مشکلات موجود در جهان اسلام را ایستادگی و مقاومت امت اسلامی دانسته؛ و فرموده‌اند، از سنت‌های الهی، حصول پیروزی قاطع به دنبال مقاومت است. مبانی مقاومت در اندیشه رهبری عبارتند از: ایمان به خدا؛ عمل به دستور خداوند برای مقاومت؛ اتکا و توکل به خداوند؛ اعتماد به وقوع حتمی وعده‌های الهی؛ بصیرت؛ و عزم و اراده قوی در راستای رسالت انسانی در دفاع از هم‌نوع و رفع مظالم (۲۷). از مهمترین و مفیدترین وجوه فرهنگی مورد نیاز در آموزش عالی، "آشنایی با فرهنگ و معارف دفاع مقدس، پایداری و مقاومت، شهادت و شجاعت، ایثار و شهادت و عزت و افتخار" است.

(۳) رسالت استادان برای تربیت فرهنگی دانشجویان

حوزه سلامت

در آموزش عالی سلامت شایسته است استادان با تربیت دانشجویانی مقاوم، با عزم و اراده قوی، با ایمان راسخ، دارای اعتماد به‌نفس، کاربرد، کاردان، آگاه نسبت به اقتضانات سلامت همه‌جانبه مردم و جامعه، عمیق، انقلابی، معتقد و مباحی به هویت ملی خود، و متدین، نقش‌آفرین باشند. هشت مؤلفه ضروری فرهنگی و فرهنگ‌سازی، در این محور انتخاب و ارائه

شده است:

مسئولیت کلان فرهنگی آموزش عالی سلامت، انتقال و نهادینه‌سازی، حس مسئولیت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی به مسائل و مشکلات سلامت جامعه و ارائه راه حل برای آنها است. استادان در کانون اصل ارزشی مسئولیت‌شناسی و مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی به مسائل و مشکلات سلامت جامعه قرار دارند و نافذترین راه حل‌های غامض‌ترین مشکلات سلامت جامعه، مرهون تدابیر مسئولانه ایشان است.

ترویج سلامت همه‌جانبه، با تأکید بر سلامت معنوی با

رویکرد اسلامی

ارتقای سلامت همه‌جانبه (جسمانی؛ روانی؛ اجتماعی؛ و معنوی)، مستلزم تلاش مستمر برای اعتلای فرهنگ و سواد سلامت جامعه و آحاد مردم، از قبل از ازدواج، انعقاد نطفه، دوران جنینی، نوزادی، کودکی تا کهن‌سالی است (۲۹). مسئولیت مهم استادان آموزش عالی سلامت، در زمینه کسب و نگهداشت و ارتقای سلامت همه‌جانبه، ارتقای دانش و نگرش و کنش دانشجویان، برای برخورداری و بهره‌مندی خود و هم‌تایان و خانواده و جامعه از موهبت سلامت همه‌جانبه، به ویژه سلامت معنوی و ارتقاء مستمر آن است. مهارت‌آموزی در زمینه‌های ضروری و پایبندی به مراعات اصول و دستورالعمل‌های حرفه‌ای، لازمه تحقق این نیاز ضروری است.

پایبندی به پیشرفت و تعالی و استقلال علمی در

حوزه سلامت

برای شتاب گرفتن رشد و پیشرفت علمی و فن‌آوری در حوزه سلامت، باید در ابعاد گوناگون با همکاری سازمان‌های درون‌بخشی و برون‌بخشی، مشارکت‌های اجتماعی، تقویت

ترویج فرهنگ الهی و سلامت معنوی

خداوند در آیات ۱۵ و ۱۶ سوره مبارکه مائده فرموده است: «... قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ؛ يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ؛ قطعاً از سوی خداوند، نور و کتاب آشکار برایتان آمده است؛ به وسیله‌ی آن (کتاب) کسانی را که بدنبال رضای الهی‌اند، به راه‌های امن و سلامت هدایت می‌کند، و آنان را با خواست خود از تاریکی‌ها به روشنایی درمی‌آورد، و به راه راست هدایت می‌کند». هدایت به راه‌های سلامت و سعادت، در گرو کسب رضای خداست ... همه‌ی نیکی‌ها و پاکی‌ها در پرتو نور توحید، یک حالت وحدت و یگانگی به خود می‌گیرد (تفسیر نور - محسن قرائتی). فرهنگی که سعادت دنیوی و اخروی انسان‌ها را تأمین می‌کند، فرهنگ الهی و اسلامی بوده و سلامت جامعه در تمام ابعاد با اشراف و احاطه بعد سلامت معنوی باید تسری داشته باشد (۲۸).

اولویت شناسی در فرهنگ‌سازی سلامت

اولین و ضروری‌ترین و مؤثرترین رسالت فرهنگی استاد و دانشگاه و دانشجو در حوزه سلامت، شناسایی و معرفی اقتضائات فرهنگی و ترویجی تکامل سال‌های اول زندگی^۱ است. توجه مؤثر به گروه‌های هدف خاص، نظیر کودکان و نوجوانان، جوانان، زنان، سالمندان و توان‌یابان در طراحی و اجرای مداخلات ارتقای سواد و فرهنگ سلامت در سند برنامه ارتقای فرهنگ سلامت توصیه شده است.

مسئولیت شناسی و پاسخگویی

1. Early Childhood Development

Website: <http://ijme.tums.ac.ir>

رسالت دانشگاه و دانشگاهیان در امور فرهنگی و حرفه‌ای سلامت است. توصیه‌های جامع و مبتنی بر شواهد معتبر در مناسبت‌های آموزشی، و تعالیم کاربردی در فرصت‌های آموزش بالینی و آموزش در جامعه، در مورد خوب زیستن و داشتن زندگی هدفمند و مفید، راهگشا است. شایسته است استادان و دانشجویان، خود الگوی زندگی سالم باشند.

جهاد فرهنگی و اهمیت آن در حوزه سلامت

روحیه و رویه جهادی در مسئولیت‌های سلامت، نظیر جهاد علمی، مجاهدت در ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت، و تصدی مسئولیت‌های مدیریتی سلامت، از مصادیق جهاد فرهنگی در سلامت است. مسئولیت استادی دانشگاه بطور عام و در حوزه سلامت بطور خاص، چنانچه درست و با رعایت امانت‌داری تسری داشته باشد، مصداق بارز جهاد علمی و فرهنگی است. حضور ارزشمند جامعه سلامت در دفاع مقدس، بارزترین مصداق جهاد فرهنگی در این حوزه است که لازم است در فرصت‌های آموزشی، مورد توجه کافی قرار گیرد. جهاد فرهنگی تلاشی بزرگ و مقدس برای نگرانی از افکار الهی، نگاه الهی، عواطف عالی انسانی و آرمان‌های بلند اجتماعی و سلامت عقل و اندیشه و قلب و احساس جامعه بشری است.^۱ بعضی از مؤلفه‌های ضروری جهاد فرهنگی در مصداق سلامت، با بهره‌گیری از اندیشه مقام معظم رهبری به این شرح است: "ایثار و تلاش حداکثری در مسئولیت‌های خطیر نظیر مقابله‌ی با بیماری‌های همه‌گیر"، "نهضت کمک و امداد مؤمنانه به هنگام در حوادث و بلاها"، حضور پر رنگ و خالصانه جوانان خستگی‌ناپذیر در وسط جبهه و همه‌میادین خدمت"، "برخورداری از روحیه امید

فرهنگ و اخلاق پژوهش و تعهد تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران تا دستیابی به خودکفایی کامل اهتمام نمود (۲۹). شکوفایی و تولید علم و فناوری سلامت از طریق توسعه و تعمیق و به‌کارگیری مؤلفه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، میسر است.

فرهنگ‌سازی عمومی سلامت

افزایش مستمر دانش و نگرش و مهارت‌های دانشجویان برای فرهنگ‌سازی عمومی در حوزه سلامت همه‌جانبه (ارتقای فرهنگ و سواد و عملکرد سلامت افراد و جامعه)، لازمه پاسخگویی نظام دانشگاهی به این رسالت سرنوشت ساز برای سلامت جامعه است. ترویج فرهنگ مردمی سلامت از طریق ساده‌سازی زبان و ادبیات روزمره سلامت و دستورات بهداشتی برای عموم، به‌منظور نهادینه کردن فرهنگ استفاده از دانش و دستورات سلامتی در زندگی روزمره، در تعاملات حرفه‌ای ضروری است. استفاده بهینه از ظرفیت مراکز ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامتی، برای ارتقای سواد و فرهنگ سلامت، کلید رمز موفقیت و پیشرفت در فرهنگ‌سازی عمومی سلامت است.

آشنا نمودن با سبک زندگی سالم با الگوی اسلامی

ایرانی و ترویج آن

سبک زندگی سالم، با الگوی اسلامی ایرانی، شیوه‌های از زندگی سالم است که در عین توجه به قواعد حاکم بر حوزه سلامت، با بهره‌گیری از اعتقادات و رفتارهای نشأت گرفته از ارزش‌ها و مبانی اسلامی ایرانی، منجر به بهترین نتیجه در ارتقای سلامت همه‌جانبه و دوری از عوامل تهدیدکننده سلامت می‌شود. این شیوه در حوزه‌های زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی، کسب و پیشه و فکر و اندیشه، از ضروری‌ترین ابعاد

۱. مسلم زکی‌زاده : دفتر نشر فرهنگ و معارف اسلامی مسجد هدایت،

و تلاش خستگی ناپذیر " پیوستگی با ارزش‌ها".! مقام معظم رهبری در جای دیگری تلاش مدافعان سلامت در مقابله با بیماری کرونا را جهاد فی سبیل الله برشمردند.

آینده نگری در حوزه سلامت با الگوی اسلامی ایرانی

پیشرفت

در این الگو نیروی انسانی سلامت، توانمند، خلاق، مسئولیت‌پذیر، کارآمد، متعهد به اخلاق اسلامی حرفه‌ای و دارای مهارت و شایستگی‌های متناسب با نیازهای مناطق مختلف کشور است. انجام وظیفه به صورت هدفمند، سلامت محور، مبتنی بر نیازهای جامعه، پاسخگو و عادلانه صورت می‌پذیرد. مراقبت‌ها و خدمات کیفی سلامت بارعایت ایمنی (Safety)، اثربخشی (Effectiveness)، کارایی (efficiency)، به‌هنگام بودن (timely)، عادلانه بودن (Equity)، مردم‌محوری (People-centeredness)، و یکپارچگی (integration)، برای افراد و جوامع است تسری خواهد داشت، که مطابق شواهد علمی متقن روز بوده و شانس پیامد سلامتی مورد انتظار را افزایش خواهد داد.

(۴) شیوه‌های معتبر برای تربیت فرهنگی دانشجویان

شناسایی و معرفی الگوهای الهام‌بخش

شناخت و معرفی الگوهای شایسته در تربیت فرهنگی دانشجویان بسیار مؤثر است. شناساندن، تکریم و تدبیر در زندگی و سیره علمی و حرفه‌ای شهدا و ایثارگران جامعه علمی، بویژه استادان و دانشجویان شهید و سایر اقشار دانشگاهی کشور، ضرورتی بی‌بدیل است. تلاشگران علمی و فرهنگی، ترجیحاً از همان جامعه دانشگاهی و رشته‌های متناظر و نیز سایر دانشگاهیان در دوره معاصر و در درجات بعد سایر الگوهای علم و آداب در دوران تمدنی اسلام و ایران، شیوه‌ای عینی، نافذ و

مفید، در منظومه فعالیت‌های فرهنگی دانشگاهی به‌شمار می‌آید.

مقابله با آسیب‌های اجتماعی با رویکرد فرهنگی

مقام معظم رهبری در جلسه پرسش و پاسخ در دانشگاه

تهران در تاریخ ۱۳۷۷/۲/۲۲ چنین فرموده اند: «اگر

بخواهیم با جمود بکنجیم، جنگ با جمود اینگونه است؛ یعنی جنگ فرهنگی است. جنگ با جمود، جنگ شمشیری نیست؛ چون از مقوله‌ی فرهنگ است. تحجر و جمود هم نوعی فرهنگ است؛ منتها فرهنگ بسته! بایستی با روش‌های فرهنگی با آن مقابله کرد. به نظر من، دانشجویان میتوانند در این زمینه مؤثر باشند. مولائی آرانی و همکار، در مطالعه‌ی "امداد فرهنگی" را به عنوان الگویی برای مواجهه با آسیب‌های اجتماعی ارائه نموده است. این الگو در برگیرنده ۴ مؤلفه است: «هویت»؛ «دین‌داری و معنویت»؛ «هم‌زیستی»؛ و «سازماندهی و شبکه‌سازی»؛ (۳۰).

راهنمایی و مشاوره

امام علی (ع) فرموده‌اند: «بهترین رأی و نظر را کسی داراست که خود را از آراء و نظریات مشاوران بی‌نیاز نمی‌بیند» (غرر، ص ۱۸۳). در تعاملات استاد و دانشجو، مشاوره تحصیلی و فرهنگی از مسئولیت‌های ذاتی استادان است. در حوزه تربیت فرهنگی و معنوی اهمیت مشاوره و راهنمایی بیش از سایر حوزه‌ها است.

ترویج عملی (غیر زبانی) فرهنگی و تربیت اخلاقی و

معنوی با رفتار نیک

قرآن کریم راه محبوب شدن بین مؤمنان را بیان کرده و فرمود: «إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا - آنان که از نظر عقیده مؤمن و از نظر اعمال صالح اند، خدا

تا شاگردان و معاشرانش هم به آن عادت کنند ...»؛

هنر و ادبیات

فرهنگ یا مجموعه ارزش‌های مادی و معنوی بشر در بستر و آیین متون ادبی و آثار هنری متجلی می‌شود (۳۱). بسیاری از دانشجویان استعداد و ذوق ادبی، هنری و فرهنگی را دارا می‌باشند. کشف استعدادهای سرشار، در فرصت‌های تعلیم و تربیت و جهت دادن به آن در راستای تنویر افکار جامعه، از ظرائف و لطایف تعاملات فرهنگی استادان و دانشجویان است. در مفهوم فرهنگ‌سازی، پرداختن به این مهم، به نوبه خود، زمینه‌ساز حل مشکلات زندگی مردم و تعالی فرهنگی جامعه خواهد بود.

رقابت سالم

در دعای معنوی کمیل، پنج مضمون محوری «مغفرت»، «عزت»، «خدمت»، «سبقت» و «قربت»، مطرح شده است. ورود انسان با ایمان به وادی خدمت، به منزله ورود به عرصه «سبقت» در تقرب به درگاه الهی «است (۳۲). ترغیب دانشجویان به مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی- تربیتی و اجتماعی، با رویکرد خدمت به مردم و جامعه، از طریق برانگیختن و ایجاد فضای رقابت سالم، شیوه‌ای پویا و تأثیرگذار در فعالیت‌های فرهنگی و ترویجی دانشگاه است.

پشتیبانی مادی و معنوی از فعالیت‌های فرهنگی

دانشجویان

فعالیت‌های مفید فرهنگی ابتکاری، خودجوش، نوآور، و متنوع دانشجویان، ارزشمندی خاص و اثربخشی بالقوه زیادی در بر دارند. حمایت از این فعالیت‌ها که در اسناد راهبردی نظام علم و فناوری کشور نیز توصیه شده است، موجب افزایش مشارکت دانشجویان و افزایش نقش آنان در توسعه مدیریت و

برای آن‌ها محبت فرار داده و آنان را محبوب دل‌های دیگران می‌کند.» (مریم/۹۶). امام جعفر صادق (ع) فرموده‌اند: کونوا دُعَاةً لِلنَّاسِ بِغَيْرِ اَلْسِنَتِكُمْ لِيُرَوْا مِنْكُمْ اَلْوَرَعَ وَ اَلِاجْتِهَادَ وَ الصَّلَاةَ وَ اَلْخَيْرَ فَاِنَّ ذَلِكُ دَاعِيَةٌ - با غیر زبان خویش مردم را (به کیش و مذهب خود) دعوت کنید، مردم باید ورع و کوشش و نماز و خیر شما را ببینند، این‌ها خود دعوت‌کننده باشند». یکی از شیوه‌های اصلی تربیت فرهنگی دانشجویان و آشنا نمودن آنان به اخلاق و معنویت، دعوت از راهی به جز زبان است استادان فرهنگ‌ساز و تحول‌آفرین نظیر مرحوم استاد دکتر محمد قریب "ره"، آداب علمی و تربیتی را با سیره عملی خود (نظیر ساده-زیستی، مردم‌دوستی، نظم، دلسوزی، نیکوکاری و ...) به دانشجویان می‌آموخت.

پیشگیری از غرور علمی و مداوای آن

در فعالیت‌های دانشگاهی، اعم از علمی یا فرهنگی، غرور آفت بزرگ و مانع عظیم رشد و تعالی است. غرور از جمله صفات زشت شناخته شده است. این صفت ردیله موجب از خودبیگانگی و جهل نسبت به خویشتن و دیگران و فراموش کردن موقعیت فردی و اجتماعی خود و غوطه‌ور شدن در جهل و بی‌خبری است. از جمله زیرشاخه‌های غرور، غرور در علم است. غرور علمی مانع رشد و عامل عقب ماندگی است و برای پیشگیری و مداوای آن شهید ثانی چنین می‌فرماید: «بیست و سوم از آداب معلم، آن‌که وقتی چیزی می‌پرسند و یا در هنگام تدریس، نکته‌ای پیش می‌آید که آن را نمی‌داند، بگوید: نمی‌دانم یا نمی‌فهمم یا بگذار مراجعه کنم و بعد بگویم و از گفتن نمی‌دانم، استنکاف نکند. برخی از فاضلان گفته‌اند: سزاوار است که دانا و عالم برای اصحاب و همراهان خود، «نمی‌دانم» را به میراث بگذارد؛ یعنی زیاد نمی‌دانم بگوید؛

فعالیت‌های فرهنگی دانشگاه می‌گردد.

(۵) الزامات تربیت فرهنگی

تحقق رسالت فرهنگی استادان در پرتو تلاش‌های فرهنگی و مهیا نمودن الزامات و شرایط فرهنگی مناسب، امکان‌پذیر خواهد بود. در اولویت رسالت استادان در تربیت فرهنگی و معنوی دانشجویان، هشت مورد از الزامات به شرح ذیل پیشنهاد شده است که در اغلب اسناد راهبردی علم و فناوری، سلامت و فرهنگ مورد تأکید قرار گرفته‌اند:

- رعایت ارزش‌های انسانی و اسلامی سلامت
- التزام به مبانی، ارزش‌ها و اصول فرهنگی و فرهنگ‌سازی
- مندرج در اسناد راهبردی
- رعایت منافع جامعه
- التزام به تعالی فرهنگی
- رعایت امنیت فرهنگی
- احترام به آزادی فرهنگی
- عدالت‌ورزی و ظلم نکردن
- التزام به خودباوری ملی، پاسداشت میراث‌های ارزشمند ایرانی اسلامی، توسعه و ترویج زبان و ادبیات فارسی

بحث

در مطالعات فرهنگی، عقاید، ارزش‌ها، هنجارها، سنن اجتماعی، آداب و رسوم، رفتارها و نمادها، مورد بررسی و کنکاش قرار می‌گیرد. دانشگاه با محوریت استاد و دانشجو، می‌تواند بر فرهنگ تسلط داشته باشد و حتی محتوای آن را تحت تأثیر قرار دهد و لایه‌های عمیق آن مثل عقاید، ارزش‌ها و هنجارها را متحول سازد (۳۳). در فرهنگ اسلامی، "تعلیم و تربیت"؛ "تهذیب و تزکیه"؛ "دانایی و توانایی"؛ "مسئولیت‌شناسی و پاسخگویی"؛ "اخلاق و دینداری"؛ اموری لازم و ملزوم، همزاد

و همراه، بشمار می‌روند. به اعتقاد علامه طباطبایی "ره" «کسی که خود را بنده خداوند نداند، هرگز نمی‌تواند به تربیت اخلاقی صحیح و کامل دست یابد». علامه تربیت اخلاقی متکامل و متعالی را در گروهی اعتقاد و محبت به خداوند، و نقش اصلی محبت را در فرایند تربیت اخلاقی، بسیار برجسته می‌داند (۳۴). استادان گروه مرجعی هستند که دانشجویان را تربیت می‌کنند و بر وضعیت فرهنگ و مرزهای آن تأثیر مستقیم دارند. دانشجویان نیز وارد عرصه‌های مختلف جامعه می‌شوند و به‌نوبه خود بر فرهنگ جامعه تأثیر می‌گذارند. برای شکوفایی و پرورش ایده‌های آرمان‌گرایانه و نوآوری فرهنگی و تولید آثار فرهنگی، هنری (در محدوده تخصصی و فراتر از آن)، باید بین زیست علمی و زیست فرهنگی استادان پیوند برقرار شود (۳۵).

نتیجه‌گیری

مقام معظم رهبری، تربیت فرهنگی و اخلاقی و هویتی دانشجویان را فراتر از تعلیم، توصیف نموده‌اند. جهت‌گیری تربیتی باید اخلاقی و معنوی و همراه با تلطیف روحی و دمیدن روح احساس هویت در مجموعه‌ی جوان دانشجو باشد. در این رسالت خطیر استادان نقش ویژه و جایگاه حساسی دارند. (بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها، ۱۳۹۷/۳/۲۰).

دانشگاه و در قلب حیاتبخش آن استادان و دانشجویان، نسبت به سرنوشت فرهنگی جامعه و آحاد آن مسئولیت دارند. تحقق این رسالت خطیر با راهبردها و اقدامات این مطالعه میسر خواهد بود:

- فرهنگ اسلامی و آموزه‌های ناب آن، محور فرهنگ و فرهنگ‌سازی باشد؛

- استادان برای نقش آفرینی در عرصه فرهنگ، از دانش معتبر، نگرش دقیق و عملکرد فاخر فرهنگی برخوردار باشند و این ارزش‌ها را دائماً در خود تقویت و به شیوه‌های هوشمندانه و ابتکاری به دانشجویان منتقل نمایند؛
  - دانشجویان با تحکیم هویت دینی و ملی، نسبت به ارتقای مهارت‌های فرهنگی به تناسب رشته تحصیلی و آینده شغلی خود، اهتمام شایسته داشته باشند؛
  - نظام آموزشی فرصت‌های آشنایی با فرهنگ و آداب مردم را فراهم و موجبات انتقال بعضی از فعالیت‌های آموزشی به جامعه را فراهم سازد؛
  - در حوزه سلامت، فرهنگ شایسته‌ای که سبک زندگی سالم، برجسته‌ترین نماد آن باشد، در تعاملات بین جامعه و دانشگاه، خلق گردد و دائماً ارتقاء یابد؛
  - حقوق و مناسبات متعامل فرهنگی جامعه و دانشگاه، در همه سطوح به رسمیت شناخته شود و حمایت گردد؛
  - از فعالیت‌های نخبه فرهنگی به انحاء شایسته تجلیل و از شخصیت‌های الگوی فرهنگی به انحاء بایسته تکریم گردد؛
- این مطالعه با مشارکت ارزشمند صاحب‌نظران فرهنگی، اعم از استادان و دانشجویان و سایر صاحب‌نظران ادامه خواهد داشت و دریافت دیدگاه‌های انتقادی و پیشنهادات اصلاحی و تکمیلی موجب نهایت امتنان خواهد بود.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از جمیع استادان و فرهیختگانی که به هر نحو در این مطالعه مشارکت داشته‌اند، و نظرات ارزشمند خود را ابراز نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و سپاسگزاری می‌نمایند.

منابع

1. Shariatmadari A. [Resalat e tarbiati va elmi marakez e amoozeshi]. Tehran: Samt;2013, 8th Ed. [in Persian]
2. A group of scholars. Understanding spiritual health: for Health Higher Education. Tehran: Samt;2023, 1st Ed. [in Persian]
3. Sajedi A, Sajedi H. [Shokoofe hay asemani]. The Academy of Medical Sciences;2023, 1st Ed. [in Persian]
4. Tabrizchi N, Shahedi M, Hajifaraji M. Iranian Islamic Healthy Lifestyle. Iran J Cult Health Promot. 2021; 4 (4) :370-381[in Persian]
5. Ottawa Chapter for Health Promotion: WHO, Geneva, 1986 and Health Promotion Glossary. WHO, 1998. available from: <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference>
6. Mirzaei E. Persian Textbook of Public Health. Tehran:Arjmand;2019,4th ed. Ch 3,1[in Persian]
7. Eivazi R. [Farhang e eslami: mafahim, vizhegiha va osool]. Zamaneh.2007;58:18-29[in Persian]
8. Ismaili H.A, Khalili I. [Asibshenasi e farhangi e daneshgahhay Iran].Tehran; planning office of cultural and social affairs, Deputy Minister, Socio-Cultural Affairs of the Ministry of Science, Research and Technology.2002;1st Ed. [in Persian]
9. Pasandideh J, Ahmady G, Dehghanzadeh A. Academic culture and its changes in Iran. Journal of Educational Studies (Nama).2016;7:22-34 [in Persian]
10. Asghari, F., Abbaspour, A., Rahimian, H., Ghiasi Nodoooshan, S. Conceptual Necessities and Methodological Requirements in Academic Culture Studies. Interdisciplinary Studies in the Humanities, 2018; 11(1): 129-164 [in Persian]
11. Mazbouhi S, Maleki H. [Olgoe matloob e farhang e daneshjooee dar ghoran].Farhang dar daneshgah e eslami.2012;2(2) [in Persian]
12. Ahanchian, M. R., Soleimani, E. The perception of faculty members on being professional in Iran's higher education system. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 2023; 23(2): 1-23[in Persian]
13. Shavaran, S. H. R., Rajaeepour, S., Kazemi, I., Zamani, B. E. Determining Multi Relationships among Faculty Trust, Faculty Efficacy and Collective Efficacy at the Universities. Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 2023; 18(2): 19-44. [in Persian]
14. Yasini, A., Aidi, F., Aghaee, H. Identifying the Components of Religious Culture Influencing the Promotion of Organizational Health in Higher Education System of Iran. Scientific Journal of Islamic Management, 2018; 26(1): 39-60. [in Persian]
15. Taghiyareh, F. A Study of Psychological Factors Affecting Acculturation among Students. , 2013; 6(23): 99-125. [in Persian]
16. Hashemi, S., Salehi Omran, E., Valipoor Khajeh Ghiyasi, R. The study of citizenship domains in higher education system form the viewpoints of university faculty members & students (case study: university of Mazandran). Journal of Educational Scinces, 2008; 15(3): 99- 132.[in Persian]
17. Dalvandi, A., Maddah, S. S. B., Khankeh, et al. The health-Oriented Lifestyle in Islamic Culture. Journal of Qualitative Research in Health Sciences. 2013; 1(4): 332-343. [in Persian]
18. keykha A, Imanipour M. meta-synthesis of professional ethics elements in higher education. jmed 2020; 15 (1) :53-70[in Persian]
19. Khaghanizade M, Malaki H, Abbasi M, Abbaspour A, Mohamadi E. Faculty-Related Challenges in Medical Ethics Education: A

- Qualitative Study. Iranian Journal of Medical Education 2012; 11 (8) :903-916[in Persian]
20. Khaghanizade M, Malaki H, Abbaspour A.[Hoviat e barnameh darsi akhlagh pezeshki, Mobtani bar tajrobeh asatid akhlagh pezeshki: Motalee keyfi]. Faşlnāmah-i akhlāq-i pizishkī. 2011;5(16):95-116[in Persian]
  21. Bazrafshan L, Amini M, Lotfi F, Jalali z.[barresi khodsanji roayat akhlagh herfeei dar bain asatid balini daneshgah pezeshki Shiraz].HMJ.2011;16(5):387-394[in Persian]
  22. Azar K, Zakersalehi G. Social Responsibility of Universities in Dealing with the Covid-19 Virus Crisis. refahj 2022; 22 (85) :81-122[in Persian]
  23. Ebrahimi Korgi, E.[Avamel bineshi va gerayeshi farhang az didgahe alameh Tabatabaee].Farhang e pajooesh.2020;43:37-64[in Persian]
  24. Jamshidi M. The meaning and concept of "culture" from the point of view of Shahid Motahari. [cited 2024 Jan]. available from: <https://www.598.ir/>
  25. Fazeli N. Farhang va daneshgah. Tehran:Sales;2017,3rd Ed.
  26. MEHNATINAJAFABADI, E., etebarian, A., Gholizadeh, A., rashidpoor, A. Identifying the components of university culture in Farhangian University. Journal of Cultural Management, 2020; 14(49): 41-62. [in Persian]
  27. Arabi G. Qur'anic and Narrative Principles of Resistance in the Words of the Supreme Leader of Iran. Quranic Science Studies, 2020; 2(1): 145-164. [in Persian]
  28. Shamsaee M, Tabeei Z. Cultural Determinants of Health. Iran J Cult Health Promot 2020; 4 (2) :166-172[in Persian]
  29. Promoting Culture and Health Literacy of Society. Iran J Cult Health Promot 2023; 7 (2) :150-151
  30. Molaee M, Kazemi SM. Cultural Aid; A Model for Facing Social Harms. Religion and Cultural Policy. Autumn and Winter 2022: 9 (2):143-168.
  31. Ghasemizadeh M, Basharooyeh M, Alipour A, Rigi E. National Conference on New Approaches to the Humanities in the 21st Century. <https://civilica.com/doc/718372>
  32. Tayyarinejhad, R., Hajikhany, A., Mansury, Z. Explaining the Pattern of "Precedence in the Closeness to God (Taqarrub)" Based on the Qualitative Content Analysis of Kumayl Supplication. Quranic Sciences and Tradition, 2021; 54(1): 170-151.
  33. Ebrahimipour Q, Fakhri M. Bi-quarterly journal of cultural and social studies of the domain. 2018; 1(2): 1-22. [in Persian]
  34. Tabatabai MH. Tafsir Almizan. Qom; Publication of Allameh Tabatabai's Scientific and Intellectual Foundation. 1995
  35. Taheri Kia, H. Professor's cultural life of the university as missed life. Cultural Studies & Communication, 2021; 17(63): 129-151. [in Persian]

**The Professor's Mission in the Cultural and Spiritual Education of Students
A case study of Higher Health Education**

Mohammad Ali Mohagheghi*¹, Seyed Mahmoud Tabatabaee², Narges Tabrizchi³, Seyed Jamaledin Sajjadi Jazi⁴, Bagher Larigani⁵, Seyed Mahdi Seyedi⁶, Nasser Simforoosh⁷, Maryam Khayamzadeh³, Nazafarin Ghasemzadeh⁸, Mina Mobasher⁹

1. Professor, Cancer Research Institute, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran, Permanent Member of the Academy of Medical Sciences I.R of Iran, Tehran, Iran.
2. Professor; Functional Neurosurgical Research Center, Shahid Beheshti University of Medical, Tehran, Iran, Permanent Member of the Academy of Medical Sciences I.R of Iran, Tehran, Iran.
3. Assistant Professor, Community Medicine Specialist, Academy of Medical Sciences I.R of Iran, Tehran, Iran.
4. Professor, Permanent Member of the Academy of Medical Sciences I.R of Iran, Tehran, Iran.
5. Professor, Endocrinology and Metabolism Research Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran, Permanent Member of the Academy of Medical Sciences I.R of Iran, Tehran, Iran.
6. Associate Professor, National Institute of Genetic Engineering and Biotechnology, Tehran, Iran.
7. Professor, Urology and Nephrology Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran, Permanent Member of the Academy of Medical Sciences I.R of Iran, Tehran, Iran.
8. Assistant Professor, Department of Medical Ethics, Urmia University of Medical Sciences, Urmia, Iran.
9. Assistant Professor, Department of Medical Ethics and History of Medicine, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran.

Received: 06 January 2024

Accepted: 08 January 2024

Published: 13 January 2024

*Corresponding Author

Mohammad Ali Mohagheghi

Address: Academy of Medical Sciences of I.R.Iran, National Librart Blv., Haqqani Expressway, Tehran, I.R.Iran.

Postal Code : 153863321

Tel: 98 21 88 64 55 13

Email: mamohagheghi@gmail.com

Citation to this article:

Mohagheghi MA, Tabatabaee SM, Tabrizchi S, Sajjadi Jazi SJ, Larigani B, Seyedi SM, Simforoosh N, Khayamzadeh M, Ghasemzadeh N, Mobasher M. The Professor's Mission in the Cultural and Spiritual Education of Students; A case study of Higher Health Education. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine. Supplement of Implementation of Research Projects of Medical Ethics and Medical Education Groups of Academy of Medical Sciences of I.R.Iran* 2024; 16: Article number: 10.

Abstract

Academic faculty members play the most influential role in realizing the goals and ideals of higher education and community health. In the contemporary period, the cultural and educational role of professors, in the most crucial mission of higher education, has not received the required and necessary attention, and neglecting it has resulted in irreparable damages and adverse consequences. This study attempted to identify the prominent cultural roles of professors in relation to students (with an emphasis on higher health education), while explaining the necessity and importance, and effective solutions were examined and proposed. The present study was conducted using a descriptive-analytical method and a focus group discussion. Selected views of expert professors and data from authentic local scientific articles and related topics in upstream documents were utilized. The findings of the study were classified into five main themes and forty categories. "Cultural goals and ideals"; "general mission of professors for the cultural education of all students" and "special mission of professors of higher health education"; "authentic methods"; and "requirements for cultural education of students" were identified and recommended under the eight selected topics in each axis in order of priority. University Professors play a central role in the cultural and ideological education of students. It is appropriate to develop this responsibility in an objective manner and with suitable scientific methods and observe its excellence and realization in the education system.

Keywords: Higher education, Professor, Student, Health, Health literacy and culture, Cultural.

